

PAPER DETAILS

TITLE: Bir metnin farkli çevirmenlerce yapılan çevirilerinin asliyla karsilastirilmesi çalismalarinin ileri düzeydeki çeviri derslerinde görülen önemi

AUTHORS: Aysu ERDEN

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/596928>

BİR METNİN FARKLI ÇEVİRMENLERCE YAPILAN ÇEVİRİLERİNİN ASLIYLA KARŞILAŞTIRILMASI ÇALIŞMALARININ İLERİ DÜZEYDEKİ ÇEVİRİ DERSLERİNDE GÖRÜLEN ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Aysu Erden*

Anadil ve hedef dil arasında karşılıklı yapılan çevirilerde gerek biçimbirim ve ve sözdizimi düzeylerinde, gerekse ayrı kültürlerin ürünleri oldukları için dil yapılarının kullanım biçimleri açısından bazı farklılaşmalar ve sorunlar ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak Üniversite düzeyinde ileri çeviri derslerinde öğrencilerin, çoğunlukla, şu üç konuda bilgi sahibi olmaları beklenmektedir:

- 1) Her iki dilin yapısal özellikleri ve dilbilgisi kuralları
- 2) Söz konusu dillerin ait oldukları toplumların içinde, farklı ortamlarda yaygın ve farklı kullanımları
- 3) Her iki dilin kullanıldıkları kültürlerin özellikleri.

Öğrenciler bu konudaki bilgilerini çeviri derslerinin yanı sıra, söz konusu hedef dilin dilbilgisi ve edebiyatı ile ilgili derslerinde artırmakta ve pekiştirmektedirler. Başlıbaşına çeviri dersi sözkonusu olduğunda, özellikle ileri düzeydeki çeviri derslerinde, öğrencilerin, hedef dilde edindikleri tüm bu bilgi ve becerileri bir arada kullanmaları gerekmektedir.

Bu bilgi ve becerilerin çeviriye yönelik kullanımının sağlanması için de ana dil ve hedef dilde verilen çeşitli konulardaki metinlerin çevrilmesi alıştırmaları yapılmaktadır. Tüm bu alıştırmalar sırasında her iki dilin sözdizimi ve biçimbilgisi gibi farklı yapısal düzeydeki özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi olanağı doğmaktadır.

İleri düzeydeki çeviri derslerinde, öğrenci, sınıfta, tümceler yapılarının çözümlenmesi, sözcüklerin seçilmesi, yazarın üslubunun hedef dile en uygun biçimde aktarılıp yansıtılabilmesi ve nerelerde yorum yapılması gerektiği hakkında yapılan tartışmalar sonucu varılan çözüm-

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dilbilimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

leri, derse gelmeden önce kendi kendine gerçekleştirdiği çeviriyle karşılaştırma ve çeşitli düzeylerdeki hatalarını düzeltme olanağı bulmaktadır. Tüm bu alıştırmaların yanısıra, özellikle, öğrencinin, hedef dilin yapısal özelliklerini, dilbilgisi kurallarını, ait olduğu toplumun kültürünü ve buna bağlı olarak da farklı ortamlarda yaygın ve farklı kullanımlarını bilmesinin beklendiği bu düzeyde, üzerinde önce kişisel bir çalışmanın daha sonra da sınıf içi tartışmaların yapıldığı sözkonusu çeviri metinlerinin, en az iki ayrı çevirmen tarafından gerçekleştirilmiş iki farklı çevirisinin sınıfa getirilerek karşılaştırmalı bir çalışmanın sürdürülmesi yararlı olmaktadır. Böylece, öğrenci, çevirmenlerin tümce yapılarının çözümlenmesine, sözcüklerin seçimine, yazarın üslubunu hedef dile yansıtma ve gerektiğinde yorum getirme çabasına birbirlerinden bazan çok farklı bazan da birbirleriyle aynı olan yaklaşımlarını izleyebilmekte, ve çevirmenler arasında ortaya çıkan farklılıkların nedenlerini araştırmaktadır.

... but then the delight of a realized ambition
overcame him. In the middle of the scar he stood
on his head and grinned at the reversed fat boy.
(s. 8, Golding)

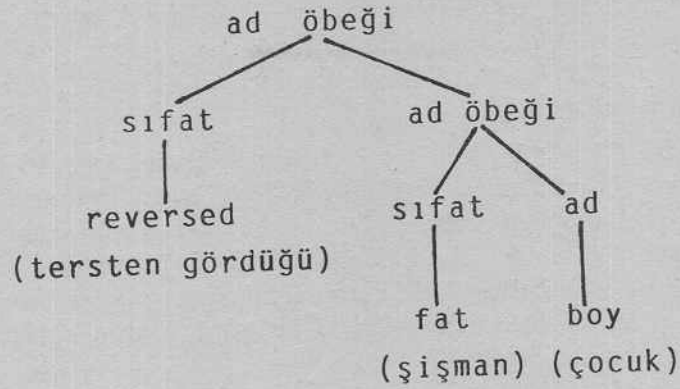
... ama sonra duyduğu tutkunun coşkusu onu aştı.
Başı üzerinde tersten gördüğü şişman çocuğa sarıttı.
(s. 10, 1984)

Ama böylesine istediği bir durumun gerçekleşmesinden
duyduğu sevinci tutamadı. Uçağın bıraktığı izin
ortasında başının üstünde amuda kalktı. Tepetaklak
sarıttı şişman çocuğa.
(s. 20, 1983)

Yukarıdaki örneklere bakıldığı zaman İngilizce'de iki sözcükten oluşan 'realized ambition' gibi bir dil birimini çevirmenlerin Türkçe'ye birbirlerinden çok farklı yorumlar ve sözcüklerle aktardığını görebilmekteyiz:

'... duyduğu tutkunun coşkusu...' (1984)
'... istediği bir durumun gerçekleşmesinden duyduğu
sevinci...' (1983)

Yine, '... grinned at the reversed fat boy' biriminin 1984 çevirisinde Türkçe'ye anlamca ve yapıca aslına daha uygun aktarıldığını görebiliyoruz: '... tersten gördüğü şişman çocuğa sarıttı'. Oysa 1983 çevirisinde aynı bölümün, mümkün olduğu halde,

çözümüyle aktarılmadığını izlemekteyiz. 'Tepetaklak sırttı şişman çocuğa' (1983) çevirisinde aslında 'fat boy' ad öbeğinin niteleyicisi olarak kullanılan 'reversed' sözcüğünün Türkçe'ye 'tepetaklak' olarak çevrildiği ve çevirmence 'sırttı' yüklemine öznesini nitelemek için kullanıldığı görülmektedir.

"Oh", he answered, in a very pleasing way and with an assumed air of mistake, "I thought you did".
(s. 4, Dreiser)

"Öyle mi?" diye adam pişkin pişkin sırttı.
"Yanlış anlamışım".
(s. 7, 1957)

Adam pek hoş giden bir tavırla yanılmış gibi yaparak "ya? ben öyle söylediniz sandım" dedi.
(s. 15, 1970)

'... in a very pleasing way...' öbeğinin Türkçe'ye iki ayrı çevirmence 'pişkin pişkin sırttı' ve 'adam pek hoş giden bir tavırla yanılmış gibi yaparak' olarak çevrilmesi gibi değişik örneklerle karşılaşan öğrenci öncelikle nasıl bir çeviriye niçin doğru ve iyi olarak değerlendirebileceğine karar vererek, kendisinin de çeviri yaparken ne gibi hatalardan kaçınması gerektiğini eleştirerek öğrenme olanağını bulacak, çeviri yapma becerisini geliştirecektir.

Bir metnin farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerinin aslıyla karşılaştırma çalışmalarında hangi noktalara değinildiğinden örneklerle söz etmeden önce, İngilizce ve Türkçe arasında yapılan çeviriler sırasında çevirmenin karşılaşılabileceği bazı dil farklılıklarına kısaca göz atmak yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere İngilizce ve Türkçe'nin dilbilgisi yapıları, sözcüklerin oluşumları, öbekleşme özellikleri ve tümce yapıları açısından birbirleriyle, çevirmenin önemle üzerinde durması gereken, belirgin farklılıklar göstermektedirler.

Her iki dilin de değişik düzeylerdeki özelliklerini, yani, biçimbilgisi ve sözdizimi düzeylerindeki yapısal özelliklerini çeviriyi yaparken bazan aynı anda kullanabilen çevirmen bunu çoğunlukla gerçekleştirememektedir. Diğer bir deyişle, bir dildeki biçimbilgisi düzeyindeki bir olgu, diğer dile sözdizimi düzeyinde aktarılabilirken bazan da bunun tersi olmakta, yani, sözdizimi düzeyindeki bir olgu öbür dile biçimbilgisi düzeyinde aktarılabilir.

Çevirmenin her iki dilin dilbilgisi kurallarına, yani, iç içe girmiş olan ve birbirlerine bağlı olarak işleyen biçimbilgisi ve sözdizimi kurallarına hakim olması ve aşağıda kısaca sayılan, birbirleriyle sıkı ilişki içindeki beş dil biriminin her iki dilin kendi içlerinde ayrı ayrı nasıl işlediklerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini çok iyi bilmesi gerekmektedir. Söz konusu birimler şöyle sıralanabilir:¹

1. Tümce
2. Tamam olmayan kısa tümce (yan tümce)
3. Sözcük öbeği
4. Sözcük
5. Biçimbirim

Bu birimlerden başka, çevirmenin çeviri sırasında çok dikkat etmesi gereken bazı dil kuralları vardır. Bu kurallar, dil birimlerinin her iki dildeki işleyişlerinde ve birbirleriyle olan ilişkilerinde gerekli olan ve yapısal dilbilimcilerden Francis Nelson'un belirttiği sözdiziminin beş kuralıdır:²

1. Dillerin gösterdikleri özellikler doğrultusunda sözcük ve sözcük öbeklerinin sıralanması gerekliliğini belirleyen **sözcük sırası**. Türkçe, özne-nesne-eylem sırasını izlerken İngilizce özne-eylem-nesne sırasını izlemektedir.

Ali	adamı	öldürdü
(özne)	(nesne)	(eylem)
Ali	killed	the man
(özne)	(eylem)	(nesne)

1. J.C. Catford, **A Linguistic theory of Translation**- Oxford University Press, London, 1967, s. 17.
2. Francis Nelson, **The Structure of American English**, Ronald Press Company, 1958, ss. 229-230.

2. Sonlarına eklendikleri eylem ve adların öteki sözcüklerle yapısal ilişkiler kurmalarını ve yapısal görevler kazanmalarını sağlayan **çekim ekleri**

öğrenci-ler-in kitap-lar-ı
'student-s' book-s'

3. Eklendikleri sözcüklerden farklı yapısal anlamlı sözcükler türeten **türetim ekleri**

kork-u-lu rüya-lar
'fright-en-ing dreams'

4. Tek başlarına belirgin bir sözlük anlamı taşımayan ama sözlük anlamları olan sözcüklerle sözcük öbekleri ve tümceler arasında yapısal ilişki kurmaları açısından dilde büyük önem taşıyan **yardımcı sözcükler**

çok uzak **bir** köy
'a town **at** a great distance'

5. Söz zincirinde gerek sözcüklerin, gerekse tümcelerin anlamlarını değiştirebilen **vurgu**

gelin 'bride
gelin 'come here'

Görüldüğü üzere, sözdiziminin bu beş kuralı aynı anda hem biçimbilgisi hem de sözdizimi düzeylerinde görev yapabilmektedirler.

Çevirmen bir tümcenin bir dilden diğerine doğru en uygun çevirisini ancak her iki dilin kendilerine has birim ve kurallarını doğru olarak ve ayrı ayrı değerlendirdikten sonra, aralarındaki sıkı ilişkileri her iki dilde, yine ayrı ayrı en uygun şekilde çözümleyip ve gerekirse karşılaştırarak yorumlayıp yapabilecektir.

Yukarıdaki İngilizce ve Türkçe örneklere bakıldığında bazı Türkçe sözcüklerin ve İngilizce çevirilerinin çekim ve türetim eklerinin birbirlerine paralel oldukları görülmektedir:

öğrenci-ler-in
'student-s' "
kitap-lar-ı
'book-s'

Buradan hareket ederek Türkçe ve İngilizce'nin biçimbilgisi ve sözdizimi düzeylerinde çevirmenin karşılaşılabileceği bazı farklılaşmaların en göze çarpanlarını şöyle sıralıyabiliriz:

1. Türetim eklerinin ardarda eklenmesiyle elde edilen uzun bir Türkçe sözcüğün İngilizce'deki karşılığı bazan bir sözcük öbeği olmaktadır:

Oradakilerin yüzlerine tek tek baktı

He looked at the faces **of those who were there**

Öte yandan türetilmiş olmamasına rağmen bazı Türkçe sözcüklerin İngilizce çevirileri yine bir sözcük öbeği olabilmektedir:

Gerçi güzel sayılmaz ama ne de olsa genç

It is true that she is not beautiful but at least
she is young

Gerçi Türkçe'de bağlı bulunduğu tümceyi niteleyen bir sözcük olduğu halde İngilizce'ye çevrildiğinde karşınıza tamamlanmamış bir tümce çıkmaktadır.

Örneklerde de görüldüğü üzere Türkçe'de biçimbilgisi düzeyinde olan bir dil yapısı, örneğin tek bir sözcük İngilizce'ye çevrildiğinde bir sözcük öbeğine dönüşmekte, yani, İngilizce'ye sözdizimi düzeyinde yansımaktadır.

Türkçe'nin çeşitli çekim eklerinin ardarda sıralanmasıyla ortaya çıkan bu özelliğine bağlı olarak, aşağıda görülen şu iki grup ekin bulunduğu tümcelerin İngilizce'ye çevrilmesine özellikle dikkat etmek gerekmektedir:

a) Adfiil tümcesi oluşturan ekler:

{-mE} {-mEg} {-(y)Iş}

b) Adfiilsı sıfatfiil tümcesi oluşturan ekler:

{-DIk} {-EcEk}

Birinci gruptaki ekler doğrudan doğruya bir hareketi belirtmesine karşın ikinci gruptakiler daha çok bir gerçeği bildirmektedir. Bu durum iki dil arasında yapılacak olan çevirilerde önemle üzerinde durulmayı gerektirmektedir.

Ali'nin doktora git**mesine** karar verdik

We decided **for** Ali **to** go to a doctor

Ali'nin deli **olduğuna** karar verdik

We decided **that** Ali was crazy

John kızının saat ondan önce eve **dönmesini** söyledi

John told his daughter **to** return home before ten o'clock

John kızının saat ondan önce eve **döndüğünü** söyledi

John told **that** his daughter returned home before ten o'clock

Birinci gruba giren {- (y)Iş} eki hareketin hem oluşunu hem de şeklini bildirmektedir. Aynı zamanda da edilgen anlamlı tümceler oluşturulmaktadır:

Her gün bir saat **yürüyüş** yaptığını söyledi
He told that he **took a walk** for one hour everyday
Bu **yürüyüşle** kasabaya akşama kadar varmış olacağız
With such a slow pace we will be able to reach the
town only in the evening
bu evin yap-ıl-ış-ı
The construction of this house

2. İngilizce'de söylenişleri aynı olmakla beraber dildeki görev ve işleyişleri birbirlerinden çok farklı olan dolayısıyla da kullanımlarına göre anlam farklılıkları gösteren bazı sözcüklerin içinde bulundukları sözcük öbeklerinin Türkçe çevirilerinde hem söyleniş hem de görev ve anlamları farklı Türkçe sözcükler kullanılmaktadır.

people watch (eylem)	"insanlar seyreder "
curious watch (ad)	"acayip saat "
He trains seals (eylem) (ad)	" ayı balıklarını terbiye ediyor " (ad öbeği) (eylem)
He seals trains (eylem) (ad)	" trenleri mühürlüyor " (ad) (eylem)
The child looks backward (eylem) (zarf)	"çocuk arkaya bakıyor" "çocuk geri zekalı görünüyor"
He is a backward child (sıfat) (ad)	

En son tümcede 'backward' hem zarf hem de sıfat olarak görev yapmaktadır. Ancak, zarf olarak kullanılan 'backward' sözcüğü bazan 'backwards' olarak da yazılmaktadır. 'Backward' olarak kullanıldığında çevirmen çevireceği parçanın genel anlamından bunun Türkçe'ye sıfat mı yoksa zarf olarak mı çevrileceğine karar verecektir. Öte yandan 'look' yerine göre 'bakmak' ya da 'görünmek' olarak çevrilecektir.

Bu durumda çeviri her iki dilde de biçimbirim düzeyinde kalmaktadır. Yani, İngilizce bir sözcüğün Türkçe'deki karşılığı yine tek bir sözcük olmaktadır. Ancak çevirmenin çevirisini yaptığı dildeki söylenişleri aynı ama dildeki işleyişleri farklı sözcükleri ayırdetmeğe dikkat etmesi gerekmektedir.

3. İngilizce'de hem geçişli hem de geçişsiz olabilen, bu yüzden de bazan nesneleri olduğu halde bazan da nesnesiz olabilen eylemler, nesne almadıkları zaman Türkçe'ye derin yapıda sahip oldukları gizli nesneleri ile birlikte aktarılabilirler:

she waved	"el salladı"
she waved her hand	
Emily saves	"Emily para biriktiriyor"
Emily saves money	
David draws	"David resim çizer"
David draws pictures	

4. Türkçe'de fiillerin zamana bağlı olarak kavramlarını sıfatlaştırarak elde edilen sıfatfiiller donuk adlar olarak zaman anlatımlarını kaybetmiş³ (**atılmış kağıt** "the paper that is thrown away", **geçen yıl** "last year", **gelecek hafta** "next week", vb.) görünseler bile, yüklemi oldukları yan tümceyi bütünüyle ana tümcenin unsurlarına sıfat yaptıkları⁴ zaman ait oldukları zaman anlatımına göre şöyle sınıflayabiliriz:⁵

{-mİş}	Geçmiş sıfat fiilleri
{-En}	Şimdiki zaman sıfatfiilleri
{-EcEk}	Gelecek sıfatfiilleri

İngilizce'de yan tümcede kullanılan, ana tümcenin yüklemiyle uyumuna bağlı olarak uyum gösteren, ve ana tümceye **who, that, which** gibi ilgi zamirleriyle bağlanan eylemler Türkçe'ye yukarıdaki eklerle türetilmiş sıfatfiiller halinde aktarılabilir. Bunlar, Türkçe'de İngilizce'dekinin aksine ana tümcenin unsurlarından birinden önce gelirler ve onu nitelerler.

{-En} sıfatfiilleri yüklemi oldukları yan tümceyi bütünüyle niteler veya ana tümcedeki bir adın ya da ad öbeğinin sıfatı olarak görev yapar. İngilizce'de ana tümceye bir ilgi zamiri ile bağlanan yan tümcelerin yüklemeleri farklı zamanlarda olsa bile, bunların Türçe çevirileri bazan {-En} ekiyle oluşan şimdiki zaman sıfatfiilleri ile yapılmaktadır:

The man who came yesterday was....
"Dün gelen adam dı".
The girl who cooks well is...
"iyi yemek pişiren kız dır."
The boy who has been in London for three years has...
"Londra'da üç yıl bulunan çocuk...mış."

3. Banguoğlu Tahsin, **Türkçe'nin grameri**, İstanbul, 1974, s. 423.

4. Banguoğlu, s. 425.

5. Banguoğlu, s. 423.

The man **who has been sleeping** in the room, was...

"Odada **uyuyan** adam.....yordu/-idi.

Those **who will come** tomorrow will.....

"Yarın **gelenler...**-cek."

veya "Yarın **gelecek olanlar.....**cek."

Örneklerde görüldüğü üzere **who came** "ki o geldi" (di-li geçmiş zaman), **who cooks** "ki o pişirir" (geniş zaman), **who has been** "ki o bulunmuş" (mişli geçmiş zaman) ve **who was sleeping** "ki o uyuyordu" (geçmişte süreklilik gösteren zaman) oldukları halde, tümceler Türkçe'ye çevrildiği zaman İngilizce asıllarındakinden farklı olarak geniş zaman sıfatfiili olarak çevrilmektedirler.

5. Aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere çevirmen, özellikle konuşma dilinin yazıya aktarılmasında karşılaşılan ve Türkçe'de çoğunlukla bir tümce ile ifade edildiği halde İngilizce'de gereksiz tekrarları önlemek amacıyla tümcenin bazı bölümlerinin atılmasıyla üst yapıda elde edilen **headache** 'baş ağrısı' gibi dil yapılarını nasıl çevireceğine karar vermek durumunda kalmaktadır:

A : Do you want to play poker?
"Poker oynamak ister misin?"

B : No.
"Hayır"

A : Why not?
"neden?"

B : Headache.
"Başım ağrıyor"

A : Really?
"Öyle mi?"

B : Yes.
"Evet"

A : Too bad.
"Ne fena"

Ayrıca İngilizce konuşma dilinde ses ahengi ile anlam farklılığı gösteren eş dil yapılarının Türkçe çevirileri de çevirmenin özellikle üzerinde durmasını gerektirmektedir:

Yes . Yesterday. John came yesterday.
"Evet. Dün. John dün geldi."

Yes. Yesterday? John came yesterday? ↗
"Öyle mi? Dün mü? John dün mü geldi?"

Özellikle yine konuşma dilinin yazı diline aktarıldıktan sonra çevrilmesi sırasında, çevirmen dilin o kültüre özgü bazı özel kullanımlarıyla karşılaşabilir. Bu, örneğin, iki konuşmacıdan birinin karşısındakine hakaret etmek amacıyla bazı toplumsal kurallara kasıtlı olarak karşı çıkarak, dili bu yönde, kendi amacını yansıtmak için değişik bir biçimde kullanması şeklinde olabilir.

Bilindiği üzere 16. yüzyılda İngilizce'de birbirinden farklı amaçlarla kullanılan iki ayrı "ikinci şahıs tekil zamiri" vardı. Bunlardan "you" (sen) asiller arasında karşılıklı olarak kullanılabilirdi. Toplumsal olarak daha alt düzeyde olanlar asil bir kişiye yine 'you' sözcüğü ile hitap etmek zorundaydılar. Buna karşılık asiller kendilerinden toplumsal olarak aşağı düzeyde bulunan bir kişiye "thou" (sen) sözcüğünü kullanırlardı.⁷ Eğer konuşan kişi bu kuralı bozarsa dil o konuşmacı tarafından anlamlı ve kasıtlı olarak kullanılmış olurdu. Bu yüzden asil bir kişi olan Sir Walter Raleigh'e yine kendisi gibi bir asil olan Sir Edward Coke mahkemede şöyle hakaret etmişti:⁸

All that he did at thy instigation, thou viper,
for I thou thee, thou traitor.

"Bütün bunları senin teşvikinle yaptı. Seni yılan.

Bu yüzden sana 'sen' diye hitap ediyorum. Seni hain."

Böyle bir dil ürünüyle karşılaşan çevirmenin '...for I thou thee...' yapısını Türkçe'ye doğru aktarabilmek için bu kullanımın temelindeki toplumsal kuralları da göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Yine dilin kasıtlı olarak bazı toplumsal kuralları hiçe sayarak kullanılmasını, bu kez 20. yüzyıldan bir örnekte şöyle görebiliyoruz:⁹

Policeman What's your name, boy?

Doctor: Doctor Poussaint. I'm a physician...

Policeman: What's your first name, boy?

Doctor: Alvin.

Polis : Senin adın ne oğlum?

Doktor : Doktor Poussaint. Doktorum....

Polis : Sana adını sorduk be adam.

Doktor : Alvin.

7. Malcolm Coulthard, **An Introduction to Discourse Analysis**, Longman, London, 1978, s. 48.

8. Coulthard, s. 48.

9. Coulthard, s. 48.

Biri beyaz diğeri siyah olan bu iki konuşmacının aralarındaki dil iletişiminin yüzeyde sıradan görünmesine rağmen, birincinin aslında ırk ayrımı nedeniyle diğerrinin toplumsal statüsünü hiçe saymayı ve ona hakaret etmeyi istediğini, bu yüzden de amaçlı olarak 'boy' (ufaklık, çocuk) sözcüğünü tekrarladığını ve verilen cevabı yine amaçlı olarak yetersiz bulduğunu düşünerek çevirisini ona göre yapması gerekmektedir.

Öte yandan, yazarın, özellikle eğitimsiz kişilerin yöresel konuşmalarını yansıttığı veya argo kullandığı, bu yüzden de standart dilin dışına çıkarak dilbilgisi kurallarına ters düşen konuşmaları yazı diline aktardığı durumlarda, çevirmen ister istemez hedef dili belirli bir ölçüde standart düzeyde tutmak zorunda kalacaktır. Dolayısıyla da eserdeki kişinin psikolojik ve eğitim özellikleri, dili kullanma biçimi hedef dile yazarın aslında vermek istediği şekilde yansımayacak, çeviri de iki dilin yapısal farklılıklarının neden olduğu sınırlamalar yüzünden yazarın üslubunu olduğu gibi hedef dile yansıtmaktan uzak kalacaktır:

When the sound of his footsteps had died away,
George turned on Lennie. "So you wasn't gonna say a word.
You was gonna leave your big flapper shut and leave
me do the talkin'. Damn near lost us the job."

Lennie stared hopelessly at his hands. "I forget
George."

"Yeah you forgot. You always forget, an'I got to talk
you out of it." He sat down heavily on the bunk. "Now
he's got his eye on us. Now we got to be careful and
not make no-slips. You keep your big flapper shut after
this." (s. 28, Steinbeck)

Adamın ayak sesleri kesilince, George Lennie'ye
baktı.

"Hani tek kelime söylemeyecektin. Hani çeneni
tutacaktın da lafı bana bırakacaktın. Az kalsın
işimizden oluyorduk."

Lennie üzüntülü bir halde ellerine bakıyordu.

"Unuttum George."

"Evet unuttun. Hep unutursun zaten. Sonra pirincin
taşını ayıklamak bana düşer."

Yatağa çöktü.

"Şimdi gözetleyecek bizi herif. Artık pot kırmama-
ya bakmal. Çeneni tutacakmısın sen?" (s. 21, 1959)

Ayak sesleri duyulmaz olduğunda George Lennie'ye çevrildi:

"Hani tek kelime söylemeyecektin? Hani o koca çeneni kapatıp sözü bana bırakacaktın? Neredeyse kaybediyorduk işi."

Lennie umutsuz bakışlarla kendi ellerine bakıp duruyordu. "Unuttum George " dedi.

"Yaa, unuttun! Her zaman unutursun, sonra pisliği temizlemek bana kalır."

Yatağın kenarına kendini bırakıp oturdu.

"Şimdi herif gözünü bizden ayırmaz artık. Dikkatli olmak, hata yapmamak zorundayız. Bundan sonra açma o koca çeneni bari." (s. 38, 1984)

Yukarıdaki örneklere bakıldığı zaman, İngilizce'de **an'** (and) 've', **talkin'** (talking) 'konuşma' gibi konuşma diline has bazı özelliklerin ve yazarın yarattığı kişiyi niteleyen bazı dilbilgisi hatalarının çeviri esnasında Türkçe'ye yansıtılamıyacağını, bunun yerine standart Türkçe kullanıldığını görmekteyiz:

You wasn't gonna say a word.

Hani tek kelime söylemeyecektin. (1959, 1984)

Now we got to be careful and not to make no slips.

Artık pot kırmamaya bak. (1959)

Dikkatli olmak, hata yapmamak zorundayız. (1984)

6. İngilizce'de **DO** eyleminin birbirinden farklı dört ayrı kullanımı vardır. Bu kullanımlar söz konusu eylemin sözlük anlamlarının ötesinde yapısal bir anlam taşıdıkları için Türkçe'ye farklı şekillerde çevrilebilirler:

a) İngilizce'de yardımcı eylem olarak kullanılan **DO**:

How **do** you do?

Nasılsınız?

Do you come here often?

Buraya sık sık gelir misin?

b) Tümcede yardımcı eylem olarak kullanılan **DO** özellikle soru ve olumsuz tümcelerde asıl eylemin ikinci kez kullanımında düşmesiyle onu temsil etme görevini yüklenir. Ancak, Türkçe çeviride asıl eylemin çevirisi ya da başka bir yardımcı sözcük kullanılmaktadır:

He went out but I **didn't**

O gitti fakat ben **gitmedim**.

He went to the cinema, **didn't** he?

Sinemaya gitti, **değil mi?**

- c) Birleşik tümcelerde **DO** kendisinden önce gelen eylemin yerine kullanılabilir. Ama Türkçe çevirilerinde **DO** yerine asıl eylemin çevirisi yapılabilmektedir:

I hope you enjoyed it as much as I **did**.

Umarım benim **hoşlandığımı** kadar sen de hoşlanmışsındır.

The child used to behave better than he **does** now.

Çocuk şimdikinden daha **terbiyeliydi**.

- d) **DO** tümcenin asıl eylemi olarak kullanıldığında bazan özel bir anlam taşımakta ve Türkçe'ye çevrildiğinde bu anlamı yansıtır gösteren sözcükler kullanılmaktadır:

How do you **do**?

Nasılsınız?

I'm done.

Mahvoldum.

It won't **do**.

İşe yaramaz.

I **do** my shirt

Gömleğimi iliklerim.

A : Do you dance?

B : Yes I **do**.

A : Danseder misin?

B : Evet/tabii.

A : Are you mending my shirt?

B : Yes I am already **doing** it.

A : Gömleğimi tamir eder misin?

B : Evet, şu anda onu yapıyorum.

7. Bazı yardımcı eylemler kendilerinden önce gelen asıl eylemin tekrarını önlemek için düşürülmesiyle onu temsil ederler. Bunların da çevirilerinde asıl eylemin çevirisi kullanılmaktadır. Fakat bunlardan bazıları anlamca birbirleriyle kolayca karıştırılabildikleri için çeviride bir yorum getirmek gerekmektedir.

A : Can I go out?

B : You can but you **may** not.

A : Çıkabilir miyim?

B : çıkabilirsin ama ben izin vermiyorum.

A : Are you mending my shirt?

B : Yes I **am**.

A : Gömleğimi tamir ediyor musun?

B : Evet, tamir ediyorum.

8. İngilizce'de **smell, taste, feel, sound** gibi duyuları bildiren eylemler hareket gösteren eylemler olarak görev yaparlarsa geçişli olurlar ve kendilerinden sonra nesne görevi yapan bir ad veya bir sözcük öbeği gelir. Ama aynı eylemler hareket değil de durum bildirirlerse o zaman geçişsiz olurlar ve kendilerinden sonra bir sıfat gelir. Böylece bu tür eylemlerin her biri anlam bakımından birbirine yakın fakat Türkçe çevirisi açısından farklı iki ayrı kullanımı dikkati çeker.

The cat **smelled** the food cautiously

Kedi yiyeceği ihtiyatla **kokladı**

The soup **smelled** scorched

Çorba yanık **kokuyordu**

She **tasted** the soup eagerly

Çorbayı istekle **tattı**

The pudding **tasted** salty

Muhallebinin **tadı** tuzluydu

I **felt** the jolt suddenly

Sarsıntıyı aniden **hissettim**

I **felt** sick

Kendimi hasta **hissediyorum**

He **sounded** the horn loudly

Boruyu gürültüyle **öttürdü**

He **sounded** peculiar

Söyledikleri acayipti

9. İngilizce'de öntaki olarak da kullanılabilen **for** sözcüğü bazan isteğe bağlı olarak tümcede bulunduğu yerden düşebilir. **For** sözcüğünün bulunduğu bu tür tümcelerin söz konusu sözcük düşürüldükten sonra anlamlarında herhangi bir değişiklik olmaz. Bu tür tümcelerin Türkçe çevirileri de sözcük düşmeden önce de sonra da aynı kalır:

We waited **for** an hour

We waited an hour

Bir saat bekledik

Henry stopped **for** the night in Paris

Henry stopped the night in Paris

Henry geceyi Paris'te geçirdi

He walked **for** a mile

He walked a mile

Bir mil kadar yürüdü

10. Zamanlarının benzer olması nedeniyle birbirlerine üst yapıda paralel görünen biri İngilizce diğeri Türkçe olan iki tümce aslında derin yapıda bazı farklılıklar gösterebilmektedir.

Örneğin, zamanlarının paralel olması nedeniyle, "He has been ill since Monday" tümcesinin Türkçe çevirisi "Pazartesi'den beri hastaymış" gibi görünüyorsa da, Türkçe tümcenin, okuyucuya, kendi derin yapısında olan fakat İngilizce benzerinde bulunmayan ek bazı bilgileri ilet-tiği görülüyor. Türkçe tümcede:

- a) Olay konuşmacı tarafından değil de bir başkası tarafından izlen-miş ve konuşana söylenmiş
- b) Tümceyi söyleyen kişi olayı başkasından duymuş
- c) Üçüncü şahıs tekil özne yüklemdeki -miş ekinde gizli
- d) Eylemin dolaylı geçmiş olan zamanı olayı bildirmekle görevli.

Sözkonusu Türkçe tümce eğer İngilizce'ye çevrilecek olursa derin yapıdaki "bildirme" anlamının da belirtilmesi gerekmektedir. Böylece, tümcenin İngilizce çevirisine ister istemez "it seems that..." ya da "they say that..." yan tümceleri ile başlanacaktır.

O halde aşağıdaki İngilizce tümceler ve Türkçe çevirileri şöyle olacaktır:

He has been ill since Monday
Pazartesi'den beri hasta

They say that he has been ill since Monday
Pazartesi'den beri hastaymış

11. Çevirmenin karşılaşılabileceği müphem, yani, kesin anlamları belli olmayan tümcelerin derin yapıdaki anlamlarını öncelikle çözüm-lemesi gerekmektedir. Çevirmen bunu yaparken de tümceyi, onu oluş-turan ve birer birim olarak kabul edilebilen sözcük öbeklerine ayıracak ve bunları dildeki işleyişlerine göre değerlendirecektir:

The man / eating fish
Balık yiyen adam

The / man-eating fish
insan yiyen balık

Turkish / history teacher
Türk tarih öğretmeni

Turkish history / teacher
Türk tarihi öğretmeni

Woman without her man / is a savage
Erkeği olmayan kadın bir vahşidir
Woman/ without her, / man is a savage
Kadın/ onsuz, erkek bir vahşidir
Love blossoms / in spring
Baharda aşk tomurcukları...
Love / blossoms in spring
aşk ilk baharda tomurcuklanır
Love / blossoms / in spring
Baharda tomurcukları sev

12. Bazan gerek sözcüklerinin gerekse bu sözcüklerin sırasının aynı olması nedeniyle birbirinin eşi olan iki tümcede sadece tek bir sözcük diğerinden farklı olabilir. Çevirmen yüzeydeki yapıda birbirinin eşi gibi görünen, derin yapıda ise birbirlerinden çok farklı yapısal anlam taşıyan bu tür tümcelerle karşılaşabilir. Bunların çevirilerini yaparken ortaya çok farklı anlamlar taşıyan tümcelelerin çıkabileceğini unutmamak gerekmektedir:

I expected the doctor to examine John
Doktorun John'u muayene edeceğini umuyordum
I persuaded the doctor to examine John
Doktoru John'u muayene etmeğe ikna ettim

Bazan da tümcedeki bir sözcüğün çeviride değişik biçimlerde yorumlanması gerekmektedir. Bu durumda çevirmen hangi yorumu kullanacağına parçanın genel anlamına göre karar verecektir:

It's too hot to eat
Hava yemek yenmeyecek kadar sıcak
Hayvan yemek yiyemeyecek kadar terli ve yorgun
Yemek yenmeyecek kadar sıcak

13. Bir dildeki atasözü ve deyimler çoğunlukla diğer dildeki başka bir atasözü veya deyimle karşılanabilmektedir. Atasözleri ya da deyimlerin bir dilden diğerine çevirileri, o atasözü ya da deyimde bulunan sözcük, sözcük öbeği, sözcük sırası gibi dil birimleri ve özelliklerinin çevrildikleri dildeki benzer dil birimi ve özellikleriyle yer değiştirmeleriyle yapılamamaktadır. Böyle bir çeviri ancak atasözü veya deyim o dildeki görevine dayanılarak yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, çevirisi yapılan deyim veya atasözü, çevrildiği dilin kültüründe bulunan ve aynı amaca yönelik olarak kullanılan bir başka atasözü veya deyimle yer değiştirmektedir.¹⁰

10. Bassnet, p. 24.

The apples on the other side of the wall are the sweetest
Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür
Everything comes to him who wants
Bekleyen derviş muradına ermiş
Burn not your house to frighten the mouse away
Pire için yorgan yakma
The pot called the kettle black
Tencere dibin kara seninki benden kara

Bu tür atasözlerinin anlatmak istedikleri her iki dilde de aynı olmakla beraber bunlar her iki kültürün özelliklerini yansıtan ve birbirlerinin çevirisi olmayan farklı sözcükler taşımaktadırlar.

İngilizce'deki bazı atasözlerinin Türkçe'de de benzerleri vardır. Bunlar her iki dilde de, kültürlerinde de aynı amaca yönelik olarak ayrı ayrı olarak yerleşmiş olmalarına rağmen bazan birbirlerinin tam çevirileri olarak karşımıza çıkabilmektedirler:

Out of sight out of mind
gözden irak gönülden irak
Every cock crows on his own dunghill
Her horoz kendi çöplüğünde öter
Money begets money
para parayı çeker

Örneklere bakıldığında bu tür atasözlerinde bulunan sözcük, sözcük öbeği, sözcük sırası gibi dil birimi ve özelliklerinin İngilizce ve Türkçe'de karşılıklı olarak birbirlerine paralel oldukları görülmektedir.

Çevirmen her iki grup arasında ayırım yapabilmeli ve bu tür atasözleriyle karşılaştığında gereken karşılıklarını araştırarak bulabilmelidir.

Kalıplaşmış sözcük öbekleri, yani, sözcüklerin bu sözcük öbekleri içinde çoğu zaman gerçek anlamlarından farklı anlamlar taşımalarıyla ortaya çıkan deyimler ise çeviride ayrı bir önem taşımaktadır.

Bunların Türkçe'den İngilizce'ye veya İngilizce'den Türkçe'ye çevirileri de çevrildikleri dilin kültüründe bulunan ve aynı amaca yönelik olarak kullanılan başka bir deyimle değiş tokuş olarak yapılabilmektedir:

Abayı yaktı
He fell deeply in love
Onu bir yerden **gözüm ısırtıyor**
I think I know him from somewhere

Kaşla göz arasında vurdu
He hit all of a sudden

14. Çeviri sırasında bazan sözcüklerin içinde bulundukları tümcenin sadece dil kurallarına uygun olarak değil de çevirisi yapılan parçada anlatılmak istenen olaya uygun olarak çevrilmesi gerekebilir. Böyle durumlarda her sözcüğün sözlük anlamları ötesinde iki ayrı yorumunu yapmak zorunluluğu doğmaktadır:

I'm going home

Bu tümce eğer geçici olarak yabancı ülkede bulunan bir kişi tarafından söyleniyorsa, parçada anlatılan olaya bağlı olarak çevirmen aşağıdaki çevirilerden birini tercih edecektir:

- (i) Eve gidiyorum
- (ii) Ülkeme dönüyorum

Görevi yazarın kendi dilinde anlatmak istediğini ve üslubunu Türkçe'ye en doğru şekilde yansıtmak olan çevirmen, her iki dil arasında gerek biçimbirim gerekse sözdizimi düzeylerinde çıkabilecek olan farklılıklara önemle dikkat etmesi gerekmektedir. Sözcükleri, sözcük öbeklerini ve giderek her ikisinin oluşturduğu tümceleri Türkçe'ye çevirirken, (her ne kadar iki dilin yukarıda bazılarında değinilen çok farklı yapısal özellikleri üsluba sadık kalınmasına engel oluyorsa da) gereğinden fazla aslından uzaklaşmamağa, yani, yazarın fikirlerini ve kullandığı sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını değiştirmeden Türkçe'de en uygun karşılıklarını bulmağa yönelmelidir.

Aşağıdaki örneklerle bakıldığında çevirmenlerden birinin İngilizce'deki tümceyi Türkçe'ye aktarırken bölerek sadeleştirdiği, diğerinin ise bazı bölümlerinin tekrarını gerektiren bir yorumla bileşik bir tümce halinde çevirdiği görülmektedir:

"I perceive that people in these regions acquire over people in towns the value that a spider in a dungeon does over a spider in a cottage to their various occupants..." (s. 102, Bronte)

"Anlıyorum ki bu yöre insanların kentliler karşısında bir üstünlükleri var; bu da bir zindan örümceğinin bir ev örümceği karşısındaki durumuna pek benziyor." (s. 77, 1983)

"Bence buralarda yaşayan insanlar, şehirde yaşayanlardan, tıpkı zindandaki örümceğin zindanda yatan bir insan için taşıdığı önemin, kulübedeki

örümceğin kulübede yaşayan bir kimse için taşıdığı önemden üstün oluşu gibi, daha büyük bir kıymet taşımaktadır.” (s. 82, 1967)

Ancak, bir eserin değişik yıllarda farklı çevirmenlerce yapılmış çevirilerine göz atılacak olursa, aşağıdaki diğer bazı örneklerde de görüleceği üzere hem biçimbirim hem sözdizimi düzeylerinde çok farklı yorumlar getirilip, birbirlerinden çok farklı çeviriler yapılabildiği görülmektedir. Bu farklılıklar, biçimbirim düzeyinde bazı sözcük ve sözcük öbeklerinin hemen hiç kullanılmaması ya da anlamlarının aslına göre çok daha başka anlamlar taşıyan Türkçe sözcükler seçilerek tamamiyle değiştirilmesi; Sözdizimi düzeyinde ise, tümcelerin dilbilgisi yapılarının bazan gereksiz yere aslından farklı bir biçimde düzenlenmesi olarak veya yazarın aslında hiç kullanmadığı dil yapılarını fazladan kullanarak yazarın düşünmediği şeyleri çeviriye eklemek şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bu yüzden, ileri düzeydeki çeviri derslerinde, bir metnin farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerinin aslıyla karşılaştırılması, ve bu karşılaştırmanın dilbiliminin biçimbirim, sözdizimi, dilbilgisi ve anlambilim gibi farklı düzeylerinde gerçekleştirilmesi çalışmaları, öğrencinin eleştirirken çeviride en doğruya ulaşma çabalarını yönlendirecektir.

Burada bazı örneklere kısaca göz atmak yerinde olacaktır:

Whatever touch of regret at parting characterized her thoughts, it was certainly not for the advantages now being given up. (s. 1, Dreiser)

Memleketinden ayrılırken üzülmüştü. Emin olun ki gideceği yerde aynı rahatı bulamayacağından endişe ettiği için böyle hissetmişti. (s. 5, 1957)

Ayrılık anında pişmanlık duymuşsa bile bu duygu geride iyi imkanlar bırakmış olmaktan doğmamıştı. (s. 13, 1970)

Örneklere bakıldığında, 1957 çevirisinde “Whatever touch of regret at parting characterized her thoughts...” öbeğinin tamamen atlanmış olduğu, ayrıca, “... not for the advantages now being given up” öbeğinin ise “... gideceği yerde aynı rahatı bulamayacağından endişe ettiği için...” olarak çevrildiğini, ve “... certainly not...” sözcük öbeğinin de Türkçe’de “emin olun ki...” şeklinde karşılandığını görebilmekteyiz. Dolayısıyla da 1957 ve 1970 de ayrı ayrı çevirmenlerce yapılan bu iki değişik çeviride gerek biçimbirim gerekse sözdizimi düzeylerinde tümcenin aslından çok farklı Türkçe tümcelerle, anlam ve uslup farklılıklarıyla karşılaşılmaktadır.

Doğal olarak, iki ayrı çevirmenin aynı sözcükleri seçmeleri ve aynı dil kalıplarını kullanmalarını beklemek hata olur. Ancak incelendiği zaman yer yer karşımıza çıkan büyük dil farklılıkları, ortaya çıkış biçimleri ve nedenleri, gerçekten çeviri yapmayı isteyenler tarafından ve dil-bilim ve edebiyat öğrencilerince üniversitede ileri düzeyde yapılan çeviri derslerinde gözönünde bulundurulmalıdır.

She gazed at the green landscape now passing in
swift review, until her swifter thoughts replaced
its impression with vague conjectures of what
Chicago might be. (s. 1-2, Dreiser)

Acele geçip giden yeşil ovalara bakarak Chicago
da nelerle karşılaşacağının düşüncesiyle hayale
daldı. (s. 5, 1957)

Gözlerinin önünden hızla kayıp giden yemyeşil
kırları seyretti. Sonra düşünceleri bunlardan da
hızlı ilerliyerek Chicago'nun hayaline daldı.
(s. 13, 1970)

Yine iki çeviri dikkatle incelenecek olursa, 1957 çevirisinde "... until her swifter thoughts replaced its impression with vague conjectures..." öbeğinin "... hayale daldı" olarak, 1970 çevirisinde de aynı öbeğin "sonra düşünceleri bunlardan da hızlı ilerleyerek..." şeklinde Türkçe'ye aktarıldığı görülmektedir.

Oysa, Türkçe'ye "gözlerinin önünden hızla akıp giden yeşil manzaraya, Chicago'nun nasıl bir yer olduğu hakkındaki belli belirsiz tahminlerden oluşan ve çok daha hızlı ilerleyen düşünceleri, söz konusu manzaranın üzerinde bıraktığı izlenimin yerini alıncaya kadar baktı" olarak da aktarılabilecek olan bu tümcenin aslında bulunan "its" sözcüğü kendisinden önce gelen "... the green landscape now passing in swift review..." öbeğinin yerini tuttuğu halde, ve "its impression" "... söz konusu manzaranın üzerinde bıraktığı izlenim..." olarak çevrilebileceği halde, 1970 çevirisinde bu dil yapısının tamamen değişip kısalarak "sonra düşünceleri bunlardan da hızlı ilerleyerek..." şeklinde ortaya çıktığını görebiliyoruz.

Ayrıca "... of what Chicago might be" yani, "Chicago'nun nasıl bir yer olabileceği..." öbeği 1957 çevirisinde "Chicago'da nelerle karşılaşabileceği...", 1970 çevirisinde ise "Chicago'nun hayali" olarak Türkçe'ye çevrilmiştir.

Half the undoing of the unsophisticated and
natural mind is accomplished by forces wholly
superhuman. (s. 2, Dreiser)

Basit ve tecrübesiz kimselerin yarısından fazlası
izahı gayri kabil bir kuvvetin felakete sürükleyici
pençesinden kendilerini kurtaramazlar.

(s. 6, 1957)

Soysuzlaşmamış, doğallığını kaybetmemiş bir kafa
bozulup değiştirilecek mi? Bu işin yarısını tamamiyle
insanüstü kuvvetler yapar.

(s. 13, 1970)

Yine, "basit ve doğal bir aklın mahvının yarısı insanüstü güçler
tarafından gerçekleştirilir" olarak da, yani, hem sözdizimi, hem biçim-
birim düzeylerinde aslına sadık kalınarak çevrilebilecek olan bu tüm-
cenin 1957 ve 1970 çevirilerinde her iki düzeyde çok farklı aktarımlarla
karşılaşmakta ve yazarın kendi dilinde vermek istediğinin ve üslubunun
çok ötesine geçildiğini görebilmekteyiz.

A blare of sound, a roar of life, a vast array of
human hives, appeal to the astonished senses in
equivocal terms.

(s. 2, Dreiser)

Kulağa hoş gelen nağmeler, canlı bir hayatiyet,
mütemadi bir kaynaşma yabancı birini hayli şaşırtır.

(s. 6, 1957)

Bir sesin yükselişi, hayatın kükreyişi, göz doldurma
o muazzam insan kalabalığını, şaşkına dönmüş duyguları
aşağı yukarı aynı şartlarda etkiler.

(s. 13, 1970)

Örneklerde görüldüğü üzere sözcük seçimi açısından iki çeviri
dikkate değer özellikler ve farklılıklar göstermektedir. "A blare of sound,
a roar of life..." 1957 çevirisinde yazarın vermek istediğinden çok daha
yumuşak bir şekilde Türkçe'ye aktarılmış, bu nedenle de, şehrin ürkütücü
gürültüsü ve insanların arı kovanlarındakine benzetilen kaynaşması
"kulağa hoş gelen nağmeler'e ve "canlı bir hayatiye' e dönüşmüştür.

A half equipped little knight she was, venturing
to reconnoitre the mysterious city and dreaming
wild dreams of some vague, far off supremacy,
which should make it prey and subject-the proper
penitent, grovelling at a woman's slipper.

(s. 3, Dreiser)

Büyük şehir hayatına ayak uydurmaya giden zavallı
bir insan demek yerinde olur. Tâ uzakta, şekli
şemaii pek belli olmayan bir varlık, şehir hayatına
katılınca ayaklarının altına serileceğini

zanneden Carrie birdenbire kulağının dibinde
bir ses duydu. (s. 6, 1957)

Yarı silahlanmış bir küçük şövalyeydi o. Belli
belirsiz ta uzaklardaki yükselme hayallerinin
çılgınlığı içinde o esrarengiz şehri dolaşp
keşfedecek, onu bir av, bir köle yapacaktı...
bir kadının ayaklarının dibinde sürünen bir
kurban. (s. 14, 1970)

Yine bu örneklerle bakıldığında 1957 ve 1970 çevirilerinde gerek
biçimbirim, gerekse sözdizimi düzeylerinde çevirmenlerin tümceyi Türk-
çe'ye nasıl aktardıkları açıkça görülmektedir. Bu tümcedeki detaylara,
yani, bazı İngilizce sözcük öbeklerinin hangi Türkçe sözcük öbekleriyle
karşılandıklarına kısaca bir göz atmak, çevirmenlerin yaklaşımlarındaki
bu farklılaşmaları yakından görüp incelemek açısından yerinde olacaktır.
Dolayısıyla da, böyle bir ayrıştırma, sözcük öbeklerini oluşturan öğelerin,
yani, sıfat, ad, eylem, zarf gibi dilin ana sözcükleriyle, "a", "the", "of",
"was" gibi yardımcı sözcüklerin ve "-ed", "-ing", "-en", "-mış", "-ıp" vb.
çekim ve türetim eklerinin her iki dilde karşılıklı olarak birbirleriyle olan
ilişkilerini gözönünde bulundurmanın önemini vurgulamış olacaktır:

"A half equipped little knight she was..."

"... zavallı bir insan..." (1957)

"Yarı silahlanmış bir küçük şövalye..." (1970)

"... venturing to reconnoitre the mysterious city..."

"... büyük şehir hayatına ayak uydurmaya giden..." (1957)

"... esrarengiz şehri dolaşp keşfedecek..." (1970)

"... dreaming wild dreams of some vague far off
supremacy..."

"Tâ uzakta, şekli şemayili pek belli olmayan bir
bir varlık..." (1957)

"... tâ uzaklardaki yükselme hayallerinin çılgınlığı
içinde..." (1970)

Sözdizimi düzeyindeki bu ayrıştırma daha da derinleştirilerek biçim-
birim düzeyindeki ayrıntılara indirilebilir. Böylece, çevirmenlerce seçilen
yardımcı sözcük ve ekler karşılaştırılarak, bunların, her iki dilde ne
ölçüde birbirlerinin yerini tutabilecekleri üzerinde de durulabilir:

"... half equipped..."

"... yarı silahlanmış..." (1970)

"... venturing..."

"... ayak uydurmaya giden..." (1957)

"... keşfedecek..." (1970)

SONUÇ

Bir metnin farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerinin asıyla karşılaştırılması çalışmalarının ileri düzeydeki çeviri derslerinde görülen öneminin ve bazı nedenlerinin çeşitli örneklerle vurgulandığı bu incelemede üzerinde durulması gereken bazı noktaları şöyle sınıflayabiliriz:

1. Üniversitenin yabancı dil ve edebiyatı bölümlerindeki ileri düzeydeki çeviri derslerini öğrencilerin, her iki dilin yapısal özellikleri, dilbilgisi kuralları, toplumdaki farklı ve yaygın kullanımları, kültür özellikleri gibi bazı bilgileri edinmiş olarak izlemeleri ve derslere verilen metinleri önceden çevirmiş olarak gelmeleri gerekmektedir.

2. En doğru sonuca ulaşabilmek amacıyla yapılan sınıf içi tartışmalarında, öncelikle, tümcelerin tek tek ele alınıp, her iki dilin biçimbirim, sözdizimi ve anlambilim düzeylerinde incelenmesi, ait oldukları kültürlerin yazarların usuplarında yansımaları, ve her iki dilin hangi durumlarda ve dil düzeylerinde benzerlikler, paralellikler ve farklılıklar gösterdikleri üzerinde durulması gerekmektedir. Bunu sağlamak için de, zaman zaman, durumun daha iyi kavranmasına yardımcı olacağı saptanan metin dışı başka örneklerle de yer verilmelidir.

3. Ancak tüm bu çalışmaların yanısıra, üzerinde durulması gereken başka bir nokta da bir metnin farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerinin asıyla karşılaştırılması çalışmalarının gerçekleştirilmesidir. Çünkü bu sayede, öğrenci bir yandan profesyonel çevirmenlerce çevrilmiş metinleri, çeşitli dilbilim düzeylerinde karşılaştırma ve inceleme olanağı bulurken, öte yandan aslında kendi çeviri becerisini ve uslubunu yönlendirmekte ve güçlendirebilmektedir.

4. Üzerinde karşılaştırma ve inceleme yapılacak olan çevrilmiş metinlerin çoğunlukla edebi eserlerden seçilmesi yararlı olmaktadır. Çünkü bu tür metinler, mesleki ve bilimsel metinlere kıyasla, üzerlerinde usup ve anlambilim çalışmaları yapılmasını gerektirecek nitelikte karmaşık ve çeşitli dil kullanımları içermektedirler.

Burada, bu tür çeviri kıyaslaması çalışmaları sırasında öğrencinin dilbiliminin çeşitli düzeylerinde ne gibi durumlarda karşılaşılabileceğini genel olarak şöyle sınıflayabiliriz:

1. **Biçimbirim** düzeyinde, öğrenci, bazı yardımcı sözcüklerin Türkçe'de yine bir yardımcı sözcükle karşılanabildiklerine ancak her çevirmenin seçtiği yardımcı sözcüğün asındakinden çok farklı bir görevde olabildiğine ve hedef dilde tümce içinde değişik sözcük ya da sözcük öbeklerine bağlı olarak kullanılabildiklerine, dolayısıyla da anlam farklılıklarının ortaya çıktığına tanık olmaktadır:

The successful fishermen of the day were **already** in...
(s. 7, Hemingway)

O günün kismetli balıkçıları **da** geldiler oraya.
(s. 16, 1972)

O günün başarılı balıkçıları dönmüşlerdi **bile**.
(s. 8, 1985)

İngilizce'deki "çoktan, zaten, evvelce" anlamına gelen "already" yardımcı sözcüğünün, Türkçe'ye 1972 çevirisinde "da" şeklinde ve "balıkçılar" sözcüğüne, yani özneye bağlı olarak, 1985 çevirisinde ise "bile" şeklinde ve yükleme bağlı olarak çevrildiğini, dolayısıyla da birbirlerinden anlamca farklılıklar gösteren iki çeviri tümcenin ortaya çıktığını görebiliyoruz.

2. **Sözdizimi** düzeyinde, öğrenci, bazı çevirmenlerin tümcenin ana dildeki aslının sözcük sırasını tamamen değiştirdiklerine, bazılarının ise hedef dildeki tümcenin sözcük sırasının ana dildeki aslının sözcük ve sözcük öbeği sırasına paralel olmasına özen gösterdiklerini görmektedir:

Word had gone round during the day that Old Major, the prize Middle White boar, had had a strange dream on the previous night and wished to communicate it to the other animals.

(s. 5, Orwell)

O gün ortalığa bir haber yayılmıştı: vaktiyle ödül kazanmış olan Koca Major denilen domuz bir rüya görmüş, bunu öteki hayvanlara duyurmak istiyormuş.

(s. 5, 1974)

Panayırda orta sıklet-Damızlık-Beyaz-Erkek Domuz ödülünü kazanmış ihtiyar Binbaşı'nın bir önceki gece garip bir düş gördüğü ve bunu öteki hayvanlara iletme istediği o gün kulaktan kulağa yayılmıştı.

(s. 5, 1984)

Yukarıdaki örnekleri ve benzerlerini çeviri çalışmaları sırasında inceleme fırsatı bulan öğrenci çevireceği tümcenin hangi ögesini başa alırsa, ve sonraki sözcük öbeklerini nasıl sıralarsa yazarın üslubunu en iyi yansıtabileceğine en iyi karar verebilecektir.

Görüldüğü üzere 1974 çevirisinde çevirmen yazarın gözle görünen sözcük ve sözcük öbeği sırasında sadık kalmış, 1984 çevirisinde ise, çevirmen tümcenin yapısal anlamının gerektirdiği sıraya ve üslubun akıcılığına sadık kalmıştır:

Word had gone round /that/ Old Major had had a dream
 ana tümce + yan tümce +
 and wished to communicate it
 yüklem
 yan tümce
 ...yayılmıştı.... domuz bir rüya görmüş...duyurmak istiyormuş.
 özne yüklem yüklem
 ana tümce + ana tümce (1974)
İhtiyar binbaşının... düş gördüğü ve... iletmek istediği...
 {-DİK} ekiyle oluşturulan adfiilsi sıfatfiil yan tümcesi
 yayılmıştı. (1984)
 ana tümce

Sözdizimi düzeyinde aşağıdaki örnekler de dikkate değer özellikler göstermektedir:

King

What bloody man is that? He can report,
 As seemeth by his plight, of the revolt
 The newest state.

(s. 846, Shakespeare)

Duncan-Kan içindeki bu adam kim?
 Haline bakılırsa isyan hakkında en yeni haberleri
 verebilecek gibi görünüyor. (s. 5, 1966)

Duncan

Kim bu adam? Üstü başı kan içinde.
 Besbelli haber getiriyor savaştan.
 Soralım neymiş son durum.

(s. 8, 1984).

1966 çevirisinde aslında devrik olan tümcenin bölünmeden ve düz bir şekilde Türkçe'ye aktarıldığını görmekteyiz:

Haline bakılırsa ... (1966)
 As seemeth by his plight...
 İsyan hakkındaki en yeni haberleri... (1966)
 ...of the revolt the newest state.
 ...verebileceği gibi görünüyor. (1966)
 He can report...

Öte yandan 1984 çevirisinde bazı sözcüklerin Türkçe'ye aktarıl-
madığı ve hedef dile aslındakinden farklı bir yapı ile çevrildiği görül-
mektedir:

Besbelli... (1984)

...as seemeth by his plight...

...haber getiriyor savaştan. (1984)

He can report...of the revolt the newest state.

Yine aşağıdaki örneklere baktığımız zaman:

In the water-cut gullies the earth dusted down in dry
little streams. (s. 5, Steinbeck, 1973).

Dere yatakları kuru birer patika oldu.
(s. 9, 1965)

Suların açtığı yarıklarda toprak, küçük, kuru akar-
sular halinde toz olup aktı. (s. 5, 1983)

Görülebiliyor ki, sözdizimi düzeyinde 1965 çevirisinde aslıyla büyük
ölçüde anlam farklılığına neden olacak şekilde değişik bir sözcük sırası
kullanılırken, bazı sözcükler de hiç çevrilmemiştir. Oysa 1983 çevirisi
sözdizimi düzeyinde aslıyla tam bir paralellik göstermektedir. Dola-
yısıyla da çeviri tümce anlamca aslıyla bir uyum içinde bulunmaktadır.

3. Biçimbirim ve sözdizimi kurallarının birlikte işledikleri **dilbilgisi**
düzeyinde ise, öğrenci çeviri tümcelerin yüklemelerinin asıllarından farklı
bir zamanda olabildiklerini ya da dolaylı tümcelerin hedef dile dolaysız
olarak veya tam tersi bir şekilde aktarıldıklarını görmektedirler:

"two" the old man agreed. "You Didn't steal them?"

"I would" the boy said. "But I bought these."

(s. 9, Hemingway)

"İki tane olsun" dedi yaşlı adam da. "Çalma sakın!"

"Çalarım da..." dedi çocuk. "Ama bunları paramla
alacağım." (s. 18, 1972)

"İki" Diye kabullendi ihtiyar adam. "Çalmadın ya?"

"İstesem çalardım." dedi çocuk. "Ama satın aldım
bunları." (s. 10, 1985)

Örneklerde görüldüğü üzere, bazan da çevirmenler tümcelerin yük-
lemelerinin zamanları konusunda farklı yaklaşımlarda bulunmaktadırlar.
"You didn't steal them?" tümcesi 1972 çevirisinde okuyucunun karşısına
emir kipinde, yani, "çalma sakın!" olarak çıkarken, 1985 çevirisinde ise
yazarın vermek istediğine uygun olarak "çalmadın ya" şeklinde çıkmak-

tadır. Yine aynı çeviri parçalarında "I would... but I bought..." tümcesini "çalarım da... ama ... alacağım. (1972) ve "... çalardım...ama... aldım..." (1985) şeklinde görmekteyiz.

In the evening we had a dance. Cathy begged that he might be liberated then, as Isabella Linton had no partner; her entreaties were vain, and I was appointed to supply the deficiency. (s. 100, Brönte)

Akşama dans vardı. Cathy, Isabella'nın kavalyesi olmadığından Heathcliff'in dans saatinde serbest bırakılması için yalvardı ama, gayretleri boşa çıktı. Bu isteği yerine getirilmedi, kavalye noksanını da benim tamamlamam kararlaştırıldı. (s. 79, 1967)

Akşama dans vardı. Cathy "mademki Isabella Linton'un kavalyesi yok, beni de bağışlayın" diye yalvardı. Yalvarmaları boşa gitti; boşluğu doldurma görevi bana verildi. (s. 74, 1983)

Örneklere bakıldığında, metnin İngilizce aslında dolaylı bir anlatımla verilen olayın 1983 çevirisinde Türkçe'ye konuşma dilinde, yani, Cathy'nin ağzından doğrudan çıkan sözler olarak aktarıldığı görülmektedir. Ayrıca, "... that he might be liberated..." sözcük öbeğinin de "... serbest bırakılması..." (1967) ve "bağışlayın" (1983) olmak üzere farklı biçimlerde çevrildiğine tanık olmaktadır.

4. **Anlambilim** düzeyinde, öğrenci bazı özel adların, hedef dile çevrilerek de aktarılabildiklerini ve bazı sözcüklerin de deyimisel anlamlarının çevrilmediğini ya da bu tür deyim özelliği taşıyan sözcüklerin tamamen atlandığını görmekteyiz.

First came the three dogs, Bluebell, Jessie, and Pincer... The two cart horses, Boxer and Clover came in together... After the horses came Muriel, the white goat, and Benjamin, the donkey. (s. 6, Orwell)

Önce Bluebell, Jessie ve Pincer adındaki üç köpek içeriye girdi... Adları Boxer ve Clover olan iki araba beygiri beraber geldiler... Atlardan sonra beyaz keçi Muriel ile adı Benjamin olan eşek geldiler. (s. 6, 1984)

İlk önce üç köpek, Maviş, Çiçin ve Acar... geldi. Yük arabasının iki atı Boksör ile Yonca... yürüyorlardı... Atlardan sonra beyaz keçi Fikriye ve eşek Bünyamin görüldü. (s. 6, 1984)

Örnek çevirilerde, yine, Bluebell, Jessie, Pincer, Boxer, Clover, Muriel, Benjamin gibi adları hedef dildeki başka çeviri ve benzeri adlarla karşılayan çevirmenle, yazarın kullandığı adları olduğu gibi bırakan çevirmenin çeviriye olan farklı yaklaşımları açıkça görülmektedir.

“five, and you nearly were killed when I brought the fish in too green and he nearly tore the boat to pieces. Can you remember?” (s. 8, Hemingway)

“Beş: o balığı çektiğimizde sandalı az kalsın parçalıyacaktı, sen de az kalsın ölüyordun. Hatırlıyor musun?” (s. 9, 1985)

“Beş... Az kalsın ölüyordun. Hatırlıyor musun, balığı tekneye aldığım da can çekişiyordu daha. Neredeyse parçalıyacaktı tekneyi. (s. 17, 1972)

Bazan özel anlam taşıyan bazı sözcükler çeviri esnasında hedef dile aktarılmamaktadır. Yukarıdaki örneklere bakıldığında, 1972 çevirisinde, “When I brought the fish in **too green**...” sözcük öbeğinin deyimsel anlamının “balığı tekneye aldığım da **can çekişiyordu** daha...” şeklinde belirtildiğini, 1985 çevirisinde ise yansıtılmadığını görmekteyiz.

5. **Yorum** ve **uslup** açısından da çeviriler birbirlerinden sadelik ve şiirsellik taşımaları açısından farklılıklar göstermektedir:

Thunder and lightning. Enter three witches.

1. witch : When shall we three meet again
In thunder, lightning, or in rain?

2. witch : When the hurlyburly's done
When the battle's lost and won.

3. witch : That will be ere the set of sun

1. witch : Where the place?

2. witch : Upon the heath.

3. witch : There to meet with Macbeth.

(s. 846, Shakespeare)

Gök gürler, şimşek çakar. Üç cadı girer.

Birinci cadı : Üçümüz de bir daha ne zaman buluşalım.

Gökler gürölderken mi, şimşekler çakarken mi, yağmurlar yağarken mi?

İkinci cadı : Karışıklık sona erdiği zaman; cenk kaybedilip kazanıldığı zaman.

Üçüncü cadı : O iş gün batmadan olacak.
Birinci cadı : Yer neresi olsun.
İkinci cadı : Şu fundalık başı.
Üçüncü cadı : Orada Macbeth ile buluşuruz.
(s. 5, 1966)

Kırda ıssız bir yer. Gök gürültüsü, şimşek parıltısı. Üç cadı sahneye girer.

Birinci cadı

Gelecek üçler toplantısı ne zaman peki?
Gök gürler, şimşek çakarken mi?
Yoksa yağmur yağarken mi?

İkinci cadı

Gürültü patırtı bitsin de öyle;
Savaşı kazanan kaybeden bilinsin hele.

Üçüncü cadı

Gün batmadan her şey biter.

Birinci cadı

Buluşacağımız yer?

İkinci cadı

Fundalık

Üçüncü cadı

Macbeth'i göreceğiz ya orada.

(s. 7, 1984)

1984 çevirisinde göze çarpan ilk özellik 1966 çevirisindeki sadeliğin tersine şiirsel bir anlatım ve yorum farkıdır. Ayrıca, tümce yapılarının da farklı şekillerde çözümlenerek Türkçe'ye aktarıldığı görülmektedir:

When the battle's lost and won

Cenk kaybedilip kazanıldığı zaman (1966)

Savaşı kazanan kaybeden bilinsin hele (1984)

1966 çevirisinde tümcenin yapısına sadık kalındığı, yani, savaşın bittiği 'zaman' vurgulandığı halde, 1984 çevirisinde 'kazanan kaybeden taraf vurgulanmaktadır.

Öğrenci tüm bu durumlarla ya da başkalarıyla karşılaştığı zaman, kendi çeviri becerisini geliştirebilecek ve her iki dilin işleyişleri, kuralları ve kültürleri hakkındaki bilgilerini pekiştirebilecektir.

ÖZET

Üniversitede, yabancı dil ve edebiyatı bölümlerinde ileri düzeydeki çeviri derslerinde, hedef dilde ve ana dilde verilen çeşitli konulardaki metinlerin çevrilmesi alıştırmaları yapılmaktadır. Öğrenci, bu derslere, her iki dilin yapısal özelliklerini, dilbilgisi kurallarını, bu dillerin ait oldukları toplumların içindeki farklı ortamlardaki yaygın kullanımlarını ve kültür özelliklerini daha önceden öğrenmiş olarak gelmektedir. Her iki dili izlediği çeşitli derslerden edindiği bilgiler sayesinde yukarıda belirtilen açılardan zaten kavramış ve incelemiş olan öğrenci, sözkonusu alıştırmalar sırasında, tümcelerin yapılarının öbür dildeki çeşitli çözümleme yollarının yanısıra, doğru sözcükleri seçebilme ve özellikle edebi metinlerde yazarın üslubunu hedef dile en uygun biçimde aktarıp yansıtabilme becerisini pekiştirmektedir. Bu becerinin edinilmesi için de, verilen metinlerin dersten önce her öğrenci tarafından ayrı ayrı hazırlanması, sınıfta ise tümcelerin, önce, biçimbirim, sözdizimi ve anlambilim düzeylerinde ele alınarak tek tek incelenmesi daha sonra ise en uygun sonuca karar verilmek için ait oldukları kültürler ve yazarların üslupları açısından genel tartışmaların yapılması gerekmektedir. Ancak, tüm bu çalışmaların yanısıra, bir metnin, farklı çevirmenlerce yapılan çevirilerinin aslıyla karşılaştırılması çalışmalarının da gerçekleştirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü, öğrenci, profesyonel çevirmenlerce çevrilmiş metinleri yukarıda belirtilen dil düzeylerinde karşılaştırma ve inceleme olanağı bulurken, aslında kendi çeviri becerisini yönlendirmekte ve güçlendirebilmektedir.

Üzerinde çalışılacak olan bu çeviri metinlerini çoğunlukla edebi eserlerin oluşturmasının nedeni de bu tür metinlerde görülen dil kullanımlarının, mesleki ve bilimsel parçalara kıyasla daha çok çeşitlilik göstermeleri, ayrıca üslup ve anlambilim çalışmalarını gerektirmeleridir.

Bilindiği üzere, İngilizce ve Türkçe birbirlerinden **tümce**, **yan tümce**, **sözcük öbeği**, **sözcük** ve **biçimbirim** gibi dil birimleri açısından farklı işleyişler göstermektedir. Ayrıca, her iki dilin **sözcük sırası**, **çekim ve türetim ekleri**, **yardımcı sözcükleri**, hatta yazı diline de zaman zaman yansıyan **vurgu** gibi temel dil özellikleri de farklılaşmaktadır. Fakat bazı örneklerle bakıldığında her iki dilde birbirlerinin çeviri karşılıkları olan tümce, sözcük öbeği ve çekim ve türetim ekleri, sözdizimi ve biçimbilgisi düzeylerinde paralellikler de gösterebilmektedir. Ancak çevirmenin dil birimlerinin hangi durumlarda paralel olabileceklerine, hangi durumlarda ise farklılıklar gösterebileceklerine doğru karar verebilmek için her iki dil ile ilgili bilgilerini yerinde harekete geçirmesi gerekmektedir.

Bu incelemede, öncelikle, Türkçe ve İngilizce'nin biçimbirim ve sözdizimi düzeylerinde çevirmenin karşılaşılabileceği ve göze çarpan bazı farklılaşmaların sınıflandırılması üzerinde durulmuş, daha sonra da öğrencinin ileri düzeydeki çeviri derslerinde farklı çevirmenlerce yapılan çevirileri asıllarıyla karşılaştırma çalışmalarında gerek biçimbirim gerekse sözdizimi düzeylerinde neleri incelemesi gerektiğini ve nasıl örneklerle karşılaşılabileceğini göstermek için bazı İngiliz ve Amerikalı yazarların hikaye ve romanlarından alınmış örneklerin değişik yıllarda gerçekleştirilmiş farklı çevirilerinden yararlanılmıştır.

Örneklerin seçilmesinde aşağıdaki kitaplardan yararlanılmıştır:

- Bronte Emily, **Wuthering Heights**, The Penguin English Library, 1984.
- Bronte Emily, **Rüzgarlı Bayır**, Çev. Naciye Akseki Öncül, Can yayınları, İstanbul, 1983.
- Bronte Emily, **Uğultulu Tepeler**, Altın Kalem Klasik Roman, İstanbul, 1967.
- Dreiser Theodore, **Sister Carrie**, Random House, Parkway Printing House, Modern Library, Newyork, 1917.
- Dreiser Theodore, **Carrie Kardeş**, Çev. Hale Kuntay, Türkiye yayınevi, Yıldız Romanlar, İstanbul, 1957.
- Dreiser Theodore, **Kızkardeşim Carrie**, Çev. Azize Bergen, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş., İstanbul, 1970.
- Golding William, **Lord of the Flies**, Penguin Books, London, 1967.
- Golding William, **İşte Bizim Dünya**, Çev. Müge Tayşi, Deniz Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1983.
- Golding William, **Sineklerin Tanrısı**, Çev. Mine Urgan, Adam yayıncılık, İstanbul, 1984.
- Hemingway Ernest, **The Old Man and the Sea**, Published by Triad Panther Books, New York, 1976.
- Hemingway Ernest, **Yaşlı Adam ve Deniz**, Çev. Melih Cevdet Anday, Cem Yayınevi, İstanbul, 1972.
- Hemingway Ernest, **Yaşlı Adam ve Deniz**, Çev. Ülkü Tamer, Varlık Yayınevi, İstanbul, 1985.
- Orwell George, **Animal Farm**, Penguin Books Ltd, 1966.
- Orwell George, **Hayvanlar Çiftliği**, Çev. Leyla Morali, İnkılap ve Aka Cep Romanı Dizisi Halk Basımevi, İstanbul, 1974.
- Orwell George, **Hayvanlar Çiftliği**, Çev. Sevin Okyay, Kelebek Yayınevi, İstanbul, 1984.
- Shakespeare William, "Macbeth" **Complete Works of Shakespeare**, Edt. by W.J. Graig, Oxford University Press, London, 1969.
- Shakespeare William, **Macbeth**, Çev. Orhan Burian, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1966.
- Shakespeare Willieam, **Macbeth**, Çev. Sabahattin Eyuboğlu, Remzi Kitapevi, İstanbul 1984.
- Steinbeck John, **Of Mice and Men**, Penguin Books, 1953.

- Steinbeck John, **Fareler ve İnsanlar**, Çev. Muzaffer Reşit, Varlık Yayınevi, İstanbul, 1959.
- Steinbeck John, **Fareler ve İnsanlar**, Çev. Belkıs Çorakçı, J. Steinbeck Bütün Eserleri: 7, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1984.
- Steinbeck John, **The Grapes of Wrath**, Nicholls and Company Ltd. Newyork, 1973.
- Steinbeck John, **Gazap Üzümleri**, Çev. Rasih Güran, Yükselen Matbaası, İstanbul, 1965.
- Steinbeck John, **Gazap Üzümleri**, Çev. Gülen Fındıklı, Oda Yayınları, İstanbul, 1983.

KAYNAKÇA

- Banguoğlu Tahsin, **Türkçe'nin Grameri**, İstanbul, 1974.
- Bassnet Susan-Mc Guire, **Translation Studies**, Methuen, London, 1980.
- Bayrav Süheyla, **Yapısal Dilbilimi**, İst. Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi yayınları, İstanbul, 1969.
- Catford J.C. **A Linguistic Theory of Translation**, Oxford University Press, London, 1967.
- Coulthard Malcolm, **An Introduction to Discourse Analysis**, Longman, London, 1978.
- Lewis G.L., **Turkish Grammar**, Oxford, at the Clarendon Press, 1967.
- Nelson Francis, **The Structure of American English**, Ronald Press Company, 1958.
- Palmer Frank, **Grammar**, Pelican Books, 1971.